

Jasiuk, Jerzy

Seminarium na temat rewolucji przemysłowej w czeskim i słowackim hutnictwie

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 9/1, 160-161

1964

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

*

Katedra obsługuje również studentów matematyki. Na drugim roku ich zajęć prowadzony jest krótki wykład *Historii matematyki*, obejmujący jedynie 11—12 godzin, wykładowca analizuje tu szczególnie jedynie jedno wybrane zagadnienie. W roku 1962/3 był to rozwój Fourierskiej matematycznej teorii ciepła, w roku 1963/4 zaś — podstawy rachunku nieskończonościowego ze szczególnym uwzględnieniem dorobku Berkeleygo i Cauchy'ego. Oprócz tego co drugi rok prowadzone są zajęcia dla studentów wybierających egzamin z zakresu historii matematyki.

*

Studenci fizyki zdają na końcowym roku studiów egzamin z historii fizyki. Jeden z pracowników Katedry Fizyki prowadzi dla nich wykład rozwoju teorii względności i teorii kwantów, pracownik zaś Katedry Filozofii w ciągu 8 godzin wykładu analizuje podstawowe pojęcia mechaniki i termodynamiki w ujęciu analitycznym i historycznym.

*

Katedra Pedagogiki prowadzi jednoroczne studium podyplomowe, jednym z przedmiotów jest tam historia nauki, wykładana w ciągu jednego semestru w wymiarze 1—1½ godziny tygodniowo.

Instytut Pedagogiki korzysta z pomocy Katedry Filozofii przy kursie prowadzonym dla nauczycieli i administracji szkolnej z krajów Wspólnoty Brytyjskiej. Wykład ten w ciągu 10 godzin daje przegląd *Nauki zachodniej*.

Również w ramach studiów wieczorowych dla nauczycieli prowadzony jest wykład historii nauki.

*

W roku 1962/3 rozpoczęte zostały podyplomowe zajęcia z historii i filozofii nauki, oparte o program wyższego kursu studenckiego, przy czym jednak wymagania zostały powiększone.

*

Na Wydziale Nauk Ścisłych dopuszczono ostatnio specjalizację mieszaną, na której studenci połowę czasu poświęcają jednej z nauk przyrodniczych, a drugą połowę — filozofii i historii nauki. System ten po rozwinięciu może uzyskać poważne znaczenie jako interesujący eksperyment nowoczesnego kształcenia pracowników nauki.

Jerome R. Ravetz *

Czechosłowacja

SEMINARIUM NA TEMAT REWOLUCJI PRZEMYSŁOWEJ W CZESKIM I SŁOWACKIM HUTNICTWIE

29 maja 1963 r. odbyło się w Pradze, w siedzibie Narodowego Muzeum Technicznego seminarium *Rewolucja przemysłowa w czeskim i słowackim hutnictwie*. Organizatorem seminarium oprócz Muzeum była Komisja Historii Nauk Przyrodniczych, Medycyny i Techniki Czechosłowackiej Akademii Nauk.

Główny referat wygłosił prof. J. Kořan. Kilkanaście wypowiedzi dyskusyjnych przewidzianych programem dotyczyło, najogólniej biorąc, trzech problemów:

* Sprawozdanie napisane dla „Kwartalnika“ przez starszego wykładowcę Uniwersytetu w Leeds J. R. Ravetza (por. notatkę o jego pobycie w Polsce w nrze 4/1963) tłumaczył Eugeniusz Olszewski (przyp. red.).

technologii produkcji, jej aspektów socjalnych oraz przebiegu i charakteru rewolucji przemysłowej w poszczególnych ośrodkach hutniczych.

Pierwszy z problemów był tematem wypowiedzi: M. Teicha o rosnącym znaczeniu chemii w hutnictwie w okresach rewolucji przemysłowej, I. Kruliša o wielkich piecach, B. Parmy o przygotowywaniu rud, F. Psoty o początkach techniki walcowniczej, L. Jenička o sposobach używania stopów żelaza oraz R. Bárty o znaczeniu rozwoju materiałów ognioodpornych. Na temat aspektów socjalnych rewolucji przemysłowej wypowiedział się M. Myška, przedstawiając stosunki produkcyjne w zakładach hutniczych w omawianym okresie, oraz V. Čepelák, który omówił walkę konkurencyjną o siły pracownicze w czeskich manufakturach hutniczych w 1794 r. Zjawiskiem rewolucji przemysłowej w poszczególnych ośrodkach zajęli się m.in.: A. Plešinger (*Odlewnictwo słowackie w XIX wieku*), J. Josif (*Rewolucja przemysłowa w hutnictwie kladenskim*), J. Pazderák (*Przyczynki do rewolucji przemysłowej na Hořowicku*), F. Pokorný (*Hutnictwo adamowskie a rewolucja przemysłowa*).

Ponadto niżej podpisany przedstawił informację o możliwościach wykorzystania zabytków hutnictwa jako źródła dla badań z historii techniki.

Ożywiona dyskusja, która rozwinęła się po referacie i przytoczonych wypowiedziach, dotyczyła przede wszystkim cech charakterystycznych zjawiska, które nazywamy rewolucją przemysłową, oraz czasu jej występowania. W odniesieniu do pierwszego problemu przeważający był pogląd, że cech charakterystycznych rewolucji przemysłowej w określonej dziedzinie, w danym wypadku w hutnictwie, należy szukać w postępie technicznym tej właśnie dziedziny. Stwierdzenie to ma dla czechosłowackiej historii techniki i przemysłu o tyle istotne znaczenie, że dotychczas na charakterystykę zjawiska rewolucji przemysłowej miały dominujący wpływ cechy typowe dla przemysłu włókienniczego. Uczestnicy seminarium doszli ostatecznie do wspólnego wniosku, że o rewolucji przemysłowej w hutnictwie na ziemiach czeskich i słowackich świadczą następujące cechy technologiczne: zastosowanie energii parowej, wprowadzenie techniki pudlingarskiej i walcownictwa oraz wykorzystanie koksu jako paliwa i związany z tym rozwój koksownictwa. Zwrócono jednak przy tym uwagę, iż brak którejs z podanych cech nie upoważnia jeszcze do negowania istnienia rewolucji przemysłowej na określonym terenie.

Bardziej kontrowersyjny przebieg miała dyskusja nad chronologią rewolucji przemysłowej na ziemiach czeskich i słowackich. Szczególnie dyskutowane było zakończenie tego zjawiska i czynniki, które na to wpłynęły.

Znaczenie seminarium dla czeskiej historii techniki zostało ocenione przez uczestników bardzo pozytywnie. Należy się spodziewać, że zarówno referaty, jak i szczegółowy przebieg dyskusji zostaną opublikowane w „Rozprawach Narodowego Muzeum Technicznego“, podobnie jak rezultaty poprzednich seminariów na temat historii hutnictwa, które odbyły się w Muzeum w latach 1961 i 1962.

Jerzy Jasiuk

Czechosłowacja

ARCHIWUM PRASKIEJ POLITECHNIKI

W roku 1962 utworzono pod kierownictwem Václava Lomica archiwum Politechniki w Pradze. Jest to druga po archiwum Uniwersytetu Karola placówka archiwalna w czechosłowackim szkolnictwie wyższym. Zakres działalności archi-